

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรนานาชาติ ผู้วิจัยได้นำเสนอในบทนี้ตามลำดับดังนี้คือ สรุปการวิจัย การอภิปราย ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่เป็นหลักสูตรนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนที่เป็นหลักสูตรนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์เอกสาร เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรนานาชาติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารของมหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการของหลักสูตรนานาชาติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและแนวโน้มของการจัดหลักสูตรนานาชาติในอนาคต 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2543) ตลอดจนปัญหาของการจัดหลักสูตรนานาชาติ
3. การวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดหลักสูตรนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ

- ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 สถานภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรนานาชาติ
- ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาของการจัดหลักสูตรนานาชาติ
- ส่วนที่ 4 หลักการของหลักสูตรนานาชาติ และแนวโน้มการจัดหลักสูตรนานาชาติ
ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2543)

ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการศึกษา

1.1 ระดับการศึกษา ผู้สอนจำนวน 144 คน มีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 2 คน ปริญญาโทหรือเทียบเท่า 46 คน ปริญญาเอกหรือเทียบเท่า 96 คน

1.2 สถาบันที่จบการศึกษาสูงสุด ผู้สอนจำนวน 144 คน จบการศึกษาสูงสุดจากสถาบันภายในประเทศ 31 คน จากสถาบันต่างประเทศ 113 คน

2. ด้านประสบการณ์

2.1 ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้สอนจำนวน 141 คน เป็นตำแหน่งอาจารย์ 23 คน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ 57 คน รองศาสตราจารย์ 50 คน และศาสตราจารย์ 11 คน

2.2 จำนวนหลักสูตรนานาชาติที่สอนในปัจจุบัน ผู้สอนจำนวน 113 คน สอนหลักสูตรนานาชาติ จำนวน 1 หลักสูตร มีจำนวน 55 คน 2 หลักสูตร 32 คน 3 หลักสูตร 17 คน 4 หลักสูตร 9 คน

2.3 ประสบการณ์การสอนหลักสูตรนานาชาติ ผู้สอนจำนวน 115 คน มีประสบการณ์การสอนหลักสูตรนานาชาติ 1 - 5 ปี จำนวน 72 คน 6 - 10 ปี จำนวน 34 คน 11 - 15 ปี จำนวน 15 คน 16 - 20 ปี จำนวน 9 คน 20 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน

2.4 ประสบการณ์ทางการศึกษาหรือดูงานด้านหลักสูตรนานาชาติ ผู้สอน
จำนวน 142 คน เคยมีประสบการณ์ทางการศึกษาหรือดูงานด้านหลักสูตรนานาชาติ จำนวน 70
คน ไม่เคยมีประสบการณ์ จำนวน 72 คน

2.5 จำนวนชั่วโมงสอนหลักสูตรนานาชาติต่อสัปดาห์ ผู้สอนจำนวน 139 คน
มีจำนวนชั่วโมงสอนหลักสูตรนานาชาติต่อสัปดาห์ ระหว่าง 1 - 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จำนวน
110 คน 4 - 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 22 คน 7 - 9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 5 คน 10 - 12
ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 2 คน

2.6 จำนวนชั่วโมงสอนวิชาอื่นต่อสัปดาห์ ผู้สอนจำนวน 117 คน มีจำนวน
ชั่วโมงสอนวิชาอื่นต่อสัปดาห์ ระหว่าง 1-3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จำนวน 51 คน 4 - 6 ชั่วโมง
ต่อสัปดาห์ 42 คน 7 - 9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 9 คน 10 - 12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 15 คน

2.7 ประสบการณ์การทำงานวิจัย อาจารย์ผู้สอนเคยทำวิจัยเพื่อนำผลมาใช้ในการ
การเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติ จำนวนคำตอบรวมทั้งสิ้น 172 คำตอบ คำตอบเคยทำ
จำนวน 92 คำตอบ กำลังทำ 34 คำตอบ ไม่เคยทำ 44 คำตอบ และไม่ระบุ 2 คำตอบ

2.8 จำนวนเรื่องที่เคยทำ ผู้สอนที่เคยทำวิจัยจำนวนน้อยกว่าหรือเท่ากับ
10 เรื่อง จำนวน 59 คำตอบ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 เรื่อง 4 คำตอบ น้อยกว่าหรือเท่ากับ
30 เรื่อง 3 คำตอบ มากกว่า 30 เรื่อง 8 คำตอบ ไม่ระบุ 18 คำตอบ

2.9 จำนวนเรื่องที่กำลังทำ ผู้สอนที่กำลังทำจำนวนน้อยกว่าหรือเท่ากับ
10 เรื่อง จำนวน 27 คำตอบ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 เรื่อง จำนวน 1 คำตอบ ไม่ระบุ
6 คำตอบ หรือเท่ากับ 20 เรื่อง จำนวน 1 คำตอบ ไม่ระบุ 6 คำตอบ

3. เหตุผลของอาจารย์ที่เข้าร่วมสอนในหลักสูตรนานาชาติอาจารย์ผู้สอนให้เหตุผลว่า
มีวุฒิทางการศึกษาตรงกับหลักสูตรนานาชาติ สูงที่สุด จำนวน 116 คน รองลงมา ได้แก่สอนตามที่
ผู้บริหารกำหนดให้ 73 คน และคิดว่ามีโอกาสนะได้ไปอบรมหรือดูงานในต่างประเทศจำนวน 7 คน
โดยสรุปอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรนานาชาติส่วนใหญ่เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก

จากสถาบันต่างประเทศ ตำแหน่งทางวิชาการอยู่ในระดับมีผลงานทางวิชาการค่อนข้างสูง คือระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ และรองศาสตราจารย์ ประสบการณ์ทางการศึกษาหรือดูงานด้านหลักสูตรนานาชาติในระดับต่ำ ไม่เคยมีประสบการณ์ทางการศึกษาหรือดูงานด้านหลักสูตรนานาชาติเป็นส่วนใหญ่ มีภาระงานสอนหลักสูตรนานาชาติหรือหลักสูตรอื่นไม่มาก ส่วนใหญ่เคยทำงานวิจัยเพื่อนำผลมาใช้ในการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติ จำนวนเรื่องที่ทำส่วนใหญ่ทำไม่เกิน 10 เรื่อง สำหรับผู้ที่กำลังทำส่วนใหญ่มีจำนวนไม่เกิน 10 เรื่อง อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เข้าร่วมสอนหลักสูตรนานาชาติ เพราะมีวุฒิทางการศึกษาตรงกับหลักสูตรนานาชาติ

ส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรนานาชาติ

การสรุปผลในส่วนนี้แบ่งเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรนานาชาติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรนานาชาติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรนานาชาติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ปัจจุบันมีการจัดหลักสูตรนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 4 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล ในแต่ละแห่งได้จัดหลักสูตรนานาชาติ ดังนี้

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1 หลักสูตรธุรกิจมหาบัณฑิต (Master of Business Administration)

สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์

1.2 หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสุขภาพ (Master of

Science in Health Development) คณะแพทยศาสตร์

2. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.1 หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์เชิงระบบ (Master's Degree Program in Agricultural (Agricultural System)) คณะเกษตรศาสตร์

3. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3.1 หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) (Master's Degree Program in Economics) คณะเศรษฐศาสตร์

3.2 หลักสูตรการตลาดมหาบัณฑิต (Master's Degree Program in Marketing) คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

4. มหาวิทยาลัยมหิดล

4.1 หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (อายุรศาสตร์เขตร้อน) (Doctor of Philosophy in Tropical Medicine) คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน

4.2 หลักสูตรอายุรศาสตร์เขตร้อนคลินิกมหาบัณฑิต (Master of Science in Clinical Tropical Medicine) คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน

4.3 หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อายุรศาสตร์เขตร้อน) (Master of Science in Tropical Medicine) คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน

4.4 หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสาธารณสุขมูลฐาน) (Master of Public Health) (Primary Health Care)

4.5 หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสาธารณสุขในชุมชนเมือง) (Master of Public Health) (Urban Health)

4.6 หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการระบาดทางการแพทย์ (Master's Degree Programme of Science in Medical Epidemiology)

คณะสาธารณสุขศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย

4.7 หลักสูตรการบริหารสาธารณสุขมูลฐานมหาบัณฑิต (Master's Degree

Programme in Primary Health Care Management) สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน

4.8 หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์ สาขาวิชาฟิสิกส์ สาขาวิชาเคมี และสาขาวิชาชีววิทยา) (Bachelor of Science) โครงการสำหรับนักศึกษานานาชาติ

4.9 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) และสาขาเอเชียอาคเนย์ศึกษา (Bachelor of Arts) โครงการสำหรับนักศึกษานานาชาติ

โดยสรุปหลักสูตรที่เปิดส่วนมากเป็นทางด้านสาขาวิชาแพทยศาสตร์และวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ซึ่งเป็นระดับบัณฑิตศึกษา สำหรับระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่จะเป็นสาขาวิชาพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์

การจัดหลักสูตรดังกล่าวได้พิจารณาตามสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีการวางแผนเพื่อบริหารหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของเบอร์กควิส (Bergquist) ซึ่งมีตัวแปรด้านต่าง ๆ 6 ด้าน คือ เวลา (Time) สถานที่ (Space) แหล่งทรัพยากร (Resource) องค์กร (Organization) ขบวนการ (Procedures) และผลผลิต (Outcomes) สรุปผลได้ดังนี้

1. เวลา (Time) การจัดการศึกษาหลักสูตรนานาชาติมีทุกระดับตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ระยะเวลาการศึกษาโดยทั่วไปจะเหมือนกับหลักสูตรปกติ คือระดับปริญญาตรีระยะเวลาการศึกษา 4 ปี ระดับปริญญาโท 2 ปี ยกเว้นหลักสูตรระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยมหิดลบางหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสาธารณสุขมูลฐานและสาขาสาธารณสุขในเขตชุมชนเมือง) หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการระบาดทางการแพทย์ และหลักสูตรการบริหารสาธารณสุขมูลฐานมหาบัณฑิต ซึ่งมีระยะเวลาการศึกษา 1 ปีการศึกษา เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่รับผู้สำเร็จแพทยศาสตรบัณฑิต และมีประสบการณ์การทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 - 3 ปี ระดับปริญญาเอก ระยะเวลาการศึกษา 5 ปี สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และ 8 ปี สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี การจัด

ระบบการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการจัดระบบการศึกษาแบบทวิภาค (Semester) ยกเว้นบางแห่งที่มีการจัดแตกต่างไปจากนี้ ได้แก่หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ของสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดเป็นระบบไตรมาส (Quarter) เพื่อสะดวกในการติดต่ออาจารย์ชาวต่างประเทศมาสอน หลักสูตรการตลาดมหาบัณฑิต ของคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต และวิทยาศาสตร์บัณฑิต ของโครงการสำหรับนักศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล กำหนดวันและเวลาการสอนโดยทั่วไปจะกำหนดสอนในวันและเวลาราชการ ยกเว้นบางหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ของสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสอนในวันเสาร์เวลา 8.30 - 16.30 น. หลักสูตรการตลาดมหาบัณฑิตศึกษาในวันธรรมดา เวลา 18.00-21.00 น.

2. สถานที่ (Space) สถานที่ที่จัดหลักสูตรนานาชาติจะเป็นสถานที่ของหน่วยงานที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรนั้น ยกเว้นบางหลักสูตร ได้แก่หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์เชิงระบบ คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ใช้ห้องบรรยายของศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร และหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาการระบาดทางการแพทย์มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ประสานงานกันหลายหน่วยงานจึงใช้สถานที่ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และกองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้บางหลักสูตรยังจัดให้มีสถานที่ฝึกงานภาคสนามนอกสถานที่สำหรับนักศึกษา ได้แก่ หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสุขภาพ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดสถานที่สำหรับฝึกงานที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี และที่ชุมชนแออัดคลองเตย กรุงเทพมหานคร หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์เชิงระบบ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใช้สถานที่วิจัยและทดลองที่สถานีวิจัยเกษตรของชลประทานสถานที่ใกล้เคียงมหาวิทยาลัยและที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรอายุรศาสตร์เขตร้อนคลินิกมหาบัณฑิต คณะเวชศาสตร์เขตร้อน

มหาวิทยาลัยมหิดล สถานฝึกปฏิบัติสำหรับนักศึกษา ได้แก่ โรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน สถานฝึกปฏิบัติวิชาอายุรศาสตร์เขตร้อนคลินิก ในโรงพยาบาลประจำจังหวัดนอกกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงพยาบาลชลบุรี โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช และการเก็บตัวอย่างพยาธิที่จังหวัดนครนายก หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล การฝึกภาคสนาม จะไปฝึกอบรมตามหน่วยงานสาธารณสุขต่าง ๆ โดยร่วมมือกับ กระทรวงสาธารณสุข หลักสูตรการบริหารสาธารณสุขมูลฐานมหาบัณฑิต สถาบันพัฒนาการสาธารณสุข อาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล การศึกษาออกสถานที่เป็นการออกฝึกภาคสนามในจังหวัดต่าง ๆ ของ ประเทศไทย ซึ่งได้แก่ ศูนย์อบรมสาธารณสุขมูลฐาน ใน 4 ภาคของประเทศ คือจังหวัดชลบุรี นครสวรรค์และนครศรีธรรมราช ซึ่งสังกัดมหาวิทยาลัยมหิดล นอกจากนี้ยังมีหอพักสำหรับนักศึกษาที่ ศาลายาอีกด้วย

3. ทรัพยากร (Resource) ทางด้านคณาจารย์และวิทยากร หลักสูตรนานาชาติที่ จัดขึ้นส่วนมากจะใช้อาจารย์เป็นคนไทยซึ่งเป็นอาจารย์ของคณะที่จัดสอนเป็นหลัก และมีอาจารย์ พิเศษจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยสอน สำหรับบางหลักสูตรที่มีการบริหารหลักสูตรอย่างอิสระ และมีการติดต่อกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศในด้านความร่วมมือทางด้านอาจารย์จะได้รับความ ร่วมมือจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศทางด้านอาจารย์มาสอน เช่น หลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งใช้อาจารย์ชาวต่าง ประเทศเป็นหลัก หลักสูตรการตลาดมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยโกเตนเบอร์ก ประเทศสวีเดน ขณะนี้ได้รับ ความร่วมมือส่ง อาจารย์มาช่วยสอนจำนวน 10 คน หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตและหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต ระดับปริญญาตรี มีอาจารย์ประจำชาวต่างประเทศ 3 อัตรา ทางด้านนักศึกษา ทุกหลักสูตรมีนักศึกษาชาวไทยมากกว่าชาวต่างประเทศ คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาจะเป็นไปตาม เกณฑ์ที่สถาบันแต่ละแห่งจะกำหนดสำหรับนักศึกษาชาวไทย จะเน้นที่การสอบวิชาต่าง ๆ ที่จำเป็น ของแต่ละสาขาวิชาโดยสอบเป็นภาษาอังกฤษ และผ่านการสอบสัมภาษณ์ภาษาอังกฤษ นักศึกษาจาก

ต่างประเทศ จะผ่านการพิจารณาคุณสมบัติจากประเทศที่ส่งมา เรียน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีของโครงการสำหรับนักศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยจัดสอบคัดเลือกตามเกณฑ์โดยไม่ผ่านการสอบสำหรับการคัดเลือกของทบวงมหาวิทยาลัย ทางด้านวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งแวดลอม ทุกหลักสูตรจะใช้เครื่อง สไลด์ทัศนูปกรณ์ทางการศึกษาและเครื่องอุปกรณ์ที่จำเป็นเฉพาะสาขาวิชา เช่น วัสดุ อุปกรณ์ทางการแพทย์ เครื่องมือวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งบางหลักสูตรจะได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศตลอดจนภาคเอกชน แต่ก็มีจำนวนไม่มากนัก นอกจากนี้ทางด้านการค้นคว้า ตำราและเอกสารทุกหลักสูตรจะมีห้องสมุดใช้เองและจากห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยซึ่งใช้ร่วมกับทุกคณะในมหาวิทยาลัยประการสุดท้ายด้านงบประมาณและเงินรายได้ หลักสูตรเกือบทุกหลักสูตรจะใช้เงินรายได้จากงบประมาณแผ่นดิน ยกเว้นหลักสูตรที่มีนโยบายชัดเจนที่จะพึ่งตนเองทางด้านการเงิน เช่น หลักสูตรบริหารธุรกิจของสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรการตลาดมหานบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ระดับปริญญาตรี โครงการสำหรับนักศึกษานานาชาติมหาวิทยาลัยมหิดล

4. องค์กร (Organization) การจัดโปรแกรมการศึกษามีการจัดเหมือนหลักสูตรปกติ แต่อาจมีการจัดโปรแกรมการศึกษาต่างกันบ้างเพื่อความเหมาะสมของแต่ละหลักสูตร เช่น หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหานบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์เชิงระบบ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นักศึกษาจะต้องเรียนภาคฟื้นฟูความรู้ (Refresher Courses) ในวิชาสถิติ เศรษฐศาสตร์ และการใช้คอมพิวเตอร์ก่อนเป็นเวลา 2 เดือน หลักสูตรการตลาดมหานบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กำหนดให้ผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานทางการบริหารธุรกิจจะต้องเรียนวิชาธุรกิจเบื้องต้นให้ได้คะแนนระดับ P ซึ่งจะไม่นำมาคิดหน่วยกิตสะสมและค่าเฉลี่ยสะสม หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตและหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต มีการจัดหลักสูตรเป็น 2 ช่วงคือระดับปริญญาตรี 4 ปี และระดับประกาศนียบัตร 2 ปี สำหรับผู้ที่จะไปศึกษาต่อในต่างประเทศ

ทางด้านการจัดหน่วยงานบริหาร หลักสูตรนานาชาติที่จัดทำในขณะนี้ส่วนใหญ่หลักสูตรที่จัดโดยคณะ และมีคณะกรรมการประจำหลักสูตรเป็นผู้บริหาร ยกเว้นบางหลักสูตรซึ่งมีลักษณะแตกต่างไป คือ หลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ของสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อยู่ภายใต้สถาบันฯ ซึ่งมีลักษณะการบริหารงานเป็นอิสระ โดยมีคณะกรรมการบริหารภายใต้การควบคุมของสภามหาวิทยาลัยโดยตรง หลักสูตรการตลาดมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นโครงการอิสระภายในคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี โดยมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยคณาจารย์ของคณะและผู้แทนจากมหาวิทยาลัยโกเตนเบอร์ก และ I H M Business School แห่งประเทศสวีเดนร่วมเป็นกรรมการ หลักสูตรวิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิทยาการระบาดทางการแพทย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นการบริหารงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยมหิดลที่เกี่ยวข้อง คือ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะ แพทย์ศาสตร์ศิริราชพยาบาล งานวิทยาการระบาดคลินิก และบัณฑิตวิทยาลัย และหน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข โดยมีคณะ สาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล ทำหน้าที่ประสานงาน หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต และ ศิลปศาสตรบัณฑิต ซึ่งเป็นโครงการพิเศษชื่อโครงการสำหรับนักศึกษานานาชาติ มีผู้อำนวยการ โดยการเป็นผู้บริหารขึ้นตรงต่ออธิการบดี และมีคณะกรรมการประจำหลักสูตรประกอบด้วยผู้แทน จากคณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสอน

5. ขบวนการ (Procedures) การวางแผนการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติ ส่วนใหญ่จะวางแผนการเรียนการสอนโดยคณาจารย์ของคณะร่วมกับคณะกรรมการประจำหลักสูตร แต่จะมีบางหลักสูตรที่มีลักษณะแตกต่างไป ได้แก่ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิต บริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีการวางแผนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่าง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กับมหาวิทยาลัยนอร์ธเวสเทิร์น และมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ซึ่งจะมีการออกปริญญาให้ร่วมกันทั้งสามสถาบัน หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศาสนา

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนโดยประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ หลักสูตรการตลาดมหัศจรรย์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วางแผนการเรียนการสอนโดยคณาจารย์ของคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในประเทศสวีเดน หลักสูตรอายุรศาสตร์เขตร้อนคลินิกมหัศจรรย์ คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นการหารือร่วมกันระหว่างองค์การอนามัยโลก โครงการโคลัมโบ การพัฒนาหลักสูตรได้จัดทำโดยองค์การ TROPMED โดยจัดส่งผู้เชี่ยวชาญจากองค์การอนามัยโลก ประเทศออสเตรเลีย ยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกาให้คำปรึกษาทางด้านการสอน การสอนหลักสูตรนานาชาติมีวิธีการเหมือนกับหลักสูตรปกติแตกต่างกันตรงที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอน ทางด้านการประเมินผลทุกหลักสูตรจะมีการประเมินผลโดยการทดสอบสัมฤทธิ์ผล การทำรายงาน และการทำวิทยานิพนธ์โดยมีการให้คะแนนเป็นระบบเกรด สำหรับบางหลักสูตรจะไม่มีการทำวิทยานิพนธ์ ได้แก่ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

6. ผลผลิต (Outcomes) หลักสูตรนานาชาติที่เปิดสอนในปัจจุบันระดับบัณฑิตศึกษา ส่วนใหญ่จะเน้นคุณลักษณะของบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถเชิงทักษะในด้านวิชาชีพ และสามารถนำความรู้และวิชาการไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้สำหรับหลักสูตรทางด้านบริหารธุรกิจ จะเน้นความรู้ความสามารถทางด้านการติดต่อธุรกิจระหว่างประเทศ เช่น หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรการตลาดมหัศจรรย์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรี เป็นหลักสูตรที่กำหนดไว้ชัดเจนให้ผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องมีความรู้ทั่วไป และความรู้ภาษาอังกฤษได้มาตรฐานสากล นอกจากนี้ยังเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ประสงค์จะไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ โดยศึกษาในระดับประกาศนียบัตร หลักสูตร 2 ปี ซึ่งจะเน้นการเตรียมความพร้อมทางด้าน

ภาษาอังกฤษและ วิชาพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่ออย่างต่างประเทศ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรนานาชาติ ในสถาบัน
อุดมศึกษาของรัฐ

จากการที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้เปิดสอนหลักสูตรนานาชาติมาแล้วนั้น ผู้วิจัย
ได้สำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรดังกล่าว ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ทางด้านหลักสูตร โดยเฉลี่ยแล้ว อาจารย์เห็นว่าสภาพปัจจุบันทางด้านหลักสูตรมีความ
เหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 3.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะความรู้สำหรับโลกสมัยใหม่ มีความเหมาะสมในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย
สูงสุด ($\bar{X} = 3.38$) รองลงมา ได้แก่ สาขาวิชาที่เปิดสอนสอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกใน
ปัจจุบันและเนื้อหาของหลักสูตรมีความเป็นนานาชาติ มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน
($\bar{X} = 3.37$)

2. ทางด้านการจัดการเรียนการสอน โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์เห็นว่าสภาพปัจจุบัน
ด้านการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 2.63$) เมื่อพิจารณาเป็น
รายข้อ อาจารย์และนักศึกษาใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อในการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์
ของหลักสูตรมีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.33$) รองลงมาได้แก่
บรรยากาศการเรียนการสอนในสถาบันส่งเสริมให้นักศึกษาไทยและนักศึกษาต่างประเทศสามารถ
เรียนรู้ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน มีความเหมาะสมในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน
($\bar{X} = 3.28$)

สรุปได้ว่าความคิดเห็นของอาจารย์ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรนานาชาติ มี
ความเหมาะสมในระดับมาก และความเห็นในเรื่องต่าง ๆ ในแต่ละเรื่องจะอยู่ในระดับมาก
เช่นเดียวกัน ซึ่งได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะ ความรู้สำหรับ

โลกสมัยใหม่ สาขาวิชาที่เปิดสอนสอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลกในปัจจุบัน อาจารย์และนักศึกษาสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อในการเรียนการสอนอย่างได้ผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และบรรยากาศการเรียนการสอนในสถาบันส่งเสริมให้นักศึกษาไทยและนักศึกษาต่างประเทศสามารถเรียนรู้ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เป็นต้น

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาของการจัดหลักสูตรนานาชาติ

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรนานาชาติ และความคิดเห็นของผู้บริหารระดับคณบดีหรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการ และประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาทางด้านผู้สอน โดยเฉลี่ยอาจารย์เห็นว่า เป็นปัญหาในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออาจารย์เห็นว่าผู้สอนขาดความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศอย่างเพียงพอเป็นปัญหาระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$) แต่ผู้บริหารระดับคณบดี รองคณบดีฝ่ายวิชาการและหัวหน้าโครงการจำนวน 9 คน มีความเห็นว่าผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษไม่ดี บัญหารองลงมา ได้แก่ ขาดความร่วมมือทางด้านผู้สอนกับสถาบันในต่างประเทศและผู้สอนไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 2.47$) ซึ่งผู้บริหารระดับคณบดี รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ จำนวน 5 คน เห็นว่าอาจารย์ไม่ได้รับการพัฒนาวิชาการอย่างเต็มที่เพราะงบประมาณด้านนี้มีจำกัด

ในส่วนนี้อาจารย์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสรุปได้ว่าผู้สอนหลักสูตรนานาชาติปัจจุบันขาดความรู้และโลกทัศน์เกี่ยวกับต่างประเทศ จึงควรพัฒนาผู้สอนให้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ เตรียมความพร้อมของผู้สอนในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอาจารย์ในหลักสูตรนานาชาติระดับสูงควรมีความรู้อย่างต่ำระดับปริญญาเอก นอกจากนี้ควรให้การสนับสนุนการดำเนินการของหลักสูตรนานาชาติด้วย

2. สภาพปัญหาด้านผู้เรียน โดยเฉลี่ยอาจารย์เห็นว่า เป็นปัญหาในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อาจารย์เห็นว่าผู้เรียนขาดความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศเป็นปัญหาในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.89$) ซึ่งความคิดเห็นของผู้บริหาร มีความคิดเห็นในระดับมากในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เรียน คือ ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษไม่ดี รองลงมา ได้แก่ผู้เรียนมีพื้นฐานทางการศึกษาต่างกันทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสอน ($\bar{X} = 2.88$)

ในส่วนนี้อาจารย์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสรุปได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีพื้นฐานการศึกษาทั่วไปและภาษาอังกฤษไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะนักศึกษาคนไทยความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษไม่ดี จึงควรมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกที่แน่นอนและเหมาะสม และควรใช้หลักเกณฑ์เดียวกันทั้งนักศึกษาคนไทยและนักศึกษาชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาตรีจะรับเข้าศึกษาโดยไม่ผ่านการสอบคัดเลือกจากทบวงมหาวิทยาลัย นักศึกษาส่วนใหญ่จึงมีพื้นฐานการศึกษาตลอดจนการใช้ภาษาอังกฤษไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้ประสบปัญหาการเรียนการสอน

3. ปัญหาด้านอาคารสถานที่ งบประมาณและเงินรายได้ โดยเฉลี่ยอาจารย์เห็นว่า เป็นปัญหาในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาประการแรก คือ ห้องเรียนไม่สะดวกสำหรับการเรียนการสอน แต่เป็นปัญหาระดับน้อย ($\bar{X} = 2.34$) รองลงมา ได้แก่ จำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 2.29$) ซึ่งความเห็นของผู้บริหารจำนวน 4 คน เห็นว่าสถานที่สำหรับการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

สำหรับปัญหาทางด้านงบประมาณและเงินรายได้ อาจารย์มีความเห็นว่าได้รับเงินงบประมาณไม่เพียงพอเป็นปัญหาระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 2.27$) ซึ่งความเห็นของผู้บริหารจำนวน 5 คน ที่เห็นว่าเงินสำหรับการบริหารไม่เพียงพอ

ในส่วนนี้อาจารย์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสรุปได้ว่าทางด้านอาคารสถานที่สำหรับคณะที่จัดตั้งมานานแล้วสถานที่จะคับแคบ ควรขยายสถานที่เพิ่มขึ้น และทางด้านการเรียนการสอนควรเน้นการสอนกลุ่มย่อย และเตรียมห้องสำหรับสัมมนาขนาดเล็กให้เพียงพอ ทาง

ด้านการเงินและงบประมาณ โครงการหลักสูตรนานาชาติได้รับเงินจากงบประมาณแผ่นดินน้อย ดังนั้นจึงควรนำเงินที่ได้จากเงินรายได้ของโครงการมาพัฒนาการเรียนการสอนตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอและปรับค่าน่วยกิตเพิ่มขึ้นให้เหมาะสมเนื่องจากเป็นหลักสูตรนานาชาติ เพื่อมิให้เป็นภาระเอาเปรียบคนไทย และควรปรับปรุงระเบียบการเบิกจ่ายเงินของโครงการให้มีความสะดวกและคล่องตัวยิ่งขึ้น

4. ปัญหาทางด้านวัสดุอุปกรณ์และตำราเรียน โดยเฉลี่ยอาจารย์เห็นว่าเป็นปัญหาระดับน้อย ($\bar{X} = 2.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาประการแรก คือ จำนวนตำราและ/หรือเอกสารประกอบการสอนไม่เพียงพอเป็นปัญหาระดับมาก ($\bar{X} = 2.69$) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้บริหารจำนวน 7 คน คิดว่าตำราไม่เพียงพอสั่งซื้อได้ล่าช้าและราคาแพง รองลงมาได้แก่ ตำราและหรือเอกสารประกอบการสอนไม่ทันสมัยเป็นปัญหาระดับมาก ($\bar{X} = 2.62$)

ในส่วนนี้อาจารย์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสรุปได้ว่า ทางด้านวัสดุอุปกรณ์ขณะนี้ประสบปัญหาวัสดุอุปกรณ์บางอย่างไม่เพียงพอ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องโรเนียว ควรได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณและปรับปรุงระเบียบวิธีการเบิกจ่ายวัสดุอุปกรณ์การสอนให้คล่องตัวยิ่งขึ้น ทางด้านตำราและเอกสารประกอบการสอน ปัจจุบันมีจำนวนน้อยและไม่ทันสมัย ตำราจากต่างประเทศมีราคาแพงแต่เงินงบประมาณมีจำนวนจำกัด จึงควรสนับสนุนให้มีการแต่งตำราและเอกสารประกอบการสอนมากขึ้น

5. ปัญหาด้านการบริหารหลักสูตร โดยเฉลี่ยอาจารย์เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาประการแรก คือ บางวิชาในหลักสูตรนานาชาตินักศึกษาต้องไปเรียนร่วมกับหลักสูตรปกติ ระดับมาก ($\bar{X} = 2.91$) รองลงมาได้แก่ ขาดความร่วมมือทางด้านวิชาการกับต่างประเทศ เป็นปัญหาระดับน้อย ($\bar{X} = 2.35$) สำหรับผู้บริหารมีความเห็นว่าการจัดเวลาสอนของอาจารย์ลำบากเนื่องจากเป็นอาจารย์พิเศษเป็นส่วนมาก และหาอาจารย์สอนยากเพราะเป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษ เป็นปัญหาที่ผู้บริหารจำนวน 4 คนมีความเห็นเหมือนกัน

ในส่วนนี้อาจารย์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสรุปได้ว่าควรมีการพิจารณา ทบทวนและปรับปรุงการบริหารหลักสูตรนานาชาติเป็นครั้งคราว เพื่อให้ผู้สอนได้รับทราบความ เปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวให้ทันกับเหตุการณ์ และควรแยกจัดหลักสูตรนานาชาติเป็นหน่วยงาน เฉพาะ เพราะเป็นหน่วยงานที่ต้องใช้บุคลากรที่มีความสามารถทางด้านภาษาต่างประเทศติดต่อ สื่อสารกับนักศึกษานานาชาติ การจัดการเรียนการสอนควรให้นักศึกษาที่มีจำนวนเพียงพอที่จะจัด สอนได้ การนำนักศึกษาไปเรียนร่วมกับหลักสูตรปกติจะทำให้ประสบปัญหาทั้งอาจารย์และนักศึกษา นอกจากนี้การรับอาจารย์เข้ามาสอนมักจะไม่ตรงตามความต้องการเพราะเป็นโครงการเล็ก และ ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ประกอบกับอาจารย์ชาวต่างประเทศที่มาสอนมีจำนวนน้อยเพราะ โครงการมีเงินน้อย ประการสุดท้ายปัจจุบันการจัดการหลักสูตรนานาชาติในประเทศไทย ยังขาด ความร่วมมือและความเข้าใจจากองค์กรต่าง ๆ ภายในประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศ

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของอาจารย์ด้านสภาพปัญหาของการจัดหลักสูตรนานาชาติ เกี่ยวกับสภาพปัญหาทางด้านผู้สอน สภาพปัญหาทางด้านผู้เรียน ปัญหาด้านอาคารสถานที่ ปัญหา ทางด้านวัสดุอุปกรณ์และตำราเรียนและปัญหาด้านการบริหารหลักสูตร เป็นปัญหาในระดับน้อย ความเห็นในเรื่องต่าง ๆ แต่ละเรื่องที่เป็นปัญหาในระดับมาก ได้แก่ ปัญหาด้านผู้เรียน ได้แก่ ผู้ เรียนขาดความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนมีพื้นฐานทางการศึกษาต่างกันทำให้ เป็นอุปสรรคต่อการสอน ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และตำราเรียน ได้แก่ จำนวนตำราและ/หรือ เอกสารประกอบการสอนไม่เพียงพอ ตำราและ/หรือเอกสารประกอบการสอนไม่ทันสมัย ปัญหา ด้านการบริหารหลักสูตร ได้แก่ บางวิชาในหลักสูตรนานาชาตินักศึกษาต้องไปเรียนร่วมกับหลักสูตร ปกติ สำหรับผู้บริหารมีความเห็นว่า ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษได้ไม่ดี อาจารย์ไม่ ได้รับการพัฒนาวิชาการอย่างเต็มที่ ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษไม่ดี ผู้เรียนมีพื้นฐาน ทางการศึกษาต่างกัน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสอน สถานที่สำหรับการเรียนการสอนไม่เพียงพอ เงินสำหรับการบริหารไม่เพียงพอ ตำราไม่เพียงพอ สั่งซื้อได้ล่าช้าและราคาแพง การ

จัดเวลาสอนของอาจารย์ลำบาก เนื่องจากเป็นอาจารย์พิเศษเป็นส่วนมาก และหาอาจารย์สอนยากเพราะเป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษ

ส่วนที่ 4 หลักการของหลักสูตรนานาชาติและแนวโน้มการจัดหลักสูตรนานาชาติใน
อนาคต 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2543) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของหลักสูตรนานาชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 16 ราย มีความเห็น 3 ประการแรกว่า ในอนาคตหลักสูตรนานาชาติควรใช้ภาษาสากลในการเรียนการสอนจำนวน 12 ราย ผู้เรียนและผู้สอนมาจากชาติต่าง ๆ จำนวน 11 ราย และ เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานได้รับการยอมรับระดับโลกจำนวน 8 ราย ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหารระดับคณบดี ประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ จำนวนรวมทั้งสิ้น 18 ราย ซึ่งเห็นว่าผู้สอนและผู้เรียนมาจากชาติต่าง ๆ เป็นจำนวน 16 ราย ใช้ภาษาสากลในการเรียนการสอน จำนวน 15 ราย และเนื้อหาสาระของหลักสูตรส่งเสริมให้คนมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาของโลก มีโลกทัศน์ที่กว้าง มีทักษะในการติดต่อระหว่างประเทศ จำนวน 7 ราย

2. แนวทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้มีความเป็นสากล ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดี หรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 16 ราย มีความเห็นว่า เน้นการใช้ภาษาต่างประเทศเป็นอันดับหนึ่ง จำนวน 6 ราย รองลงมา ได้แก่ มิกิจกรรมทางด้านการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ และมีความพร้อมทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 5 รายเท่ากัน อันดับสาม ได้แก่ อาจารย์และนักศึกษาเห็นความสำคัญของความเป็นนานาชาติ และมีการพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้และประสบการณ์ด้านนานาชาติ จำนวน 4 ราย

3. การขยายหลักสูตรนานาชาติสาขาต่าง ๆ ในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2543) จำแนกตาม ISCED (International Standard classification of

Education) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 16 ราย มีความเห็นว่า สาขาวิชามนุษยศาสตร์ ศาสนา และเทววิทยา และสาขาวิชาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ควรจะได้มีการจัดเป็นอันดับแรกจำนวน 6 ราย อันดับสอง ได้แก่ สาขาวิชาการบริหารพาณิชย์การและธุรกิจ จำนวน 4 ราย อันดับสาม ได้แก่ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 3 ราย ซึ่งผู้บริหารระดับคณบดี หรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติจำนวนรวมทั้งสิ้น 18 ราย เห็นว่า สาขาวิชาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ควรจะได้มีการจัดเป็นอันดับแรก จำนวน 8 ราย อันดับสอง ได้แก่ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 5 ราย อันดับสาม ได้แก่ สาขาวิชาแพทยศาสตร์และวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และเปิดได้ทุกสาขาวิชาตามความพร้อม จำนวน 3 ราย

4. ระดับการการศึกษาของหลักสูตรนานาชาติที่ควรเปิด ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดี หรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 16 ราย มีความเห็นว่าควรเปิดระดับปริญญาโทขึ้นไป เป็นอันดับหนึ่งจำนวน 5 ราย รองลงมา ได้แก่ เปิดได้ทุกระดับ แต่ระยะต้นควรเป็นระดับบัณฑิตศึกษาต่อไปจึงขยายเปิดระดับปริญญาตรี จำนวน 4 ราย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้บริหารระดับคณบดีหรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ จำนวนรวมทั้งสิ้น 18 ราย มีความเห็นว่า ควรเปิดระดับปริญญาโทขึ้นไปอันดับหนึ่ง จำนวน 8 ราย รองลงมา ได้แก่ เปิดได้ตั้งแต่ระดับ ปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก จำนวน 4 ราย

5. แนวโน้มภาษาที่จะใช้สำหรับการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติ ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2543) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดี หรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 16 ราย มีความเห็นว่าควรใช้ภาษาอังกฤษเป็นอันดับหนึ่ง จำนวน 13 ราย และภาษาญี่ปุ่นอันดับสอง จำนวน 5 ราย ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของผู้บริหารระดับคณบดี ประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ จำนวนรวมทั้งสิ้น 18 ราย โดยเห็นว่าควรเป็นภาษาอังกฤษ อันดับหนึ่งจำนวน 18 ราย ภาษาญี่ปุ่นเป็นอันดับสองจำนวน 4 ราย อันดับที่สามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการเห็นว่าควรใช้ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีนและ

ภาษากลางอื่น ๆ 1 รายเท่านั้น แต่ผู้บริหารระดับคณบดี ประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ เห็นว่าควรใช้ภาษาฝรั่งเศสจำนวน 2 ราย

6. การจัดองค์การบริหารหลักสูตรนานาชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดี หรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 16 ราย ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการตั้งเป็น หน่วยงานจัดการศึกษา นานาชาติโดยเฉพาะภายในมหาวิทยาลัย มีคณะกรรมการกลางประสานงานกับคณะต่าง ๆ โดย คณะกรรมการกลางนี้ควรมีชาวต่างประเทศจากทั่วโลก และจัดเป็น คณะกรรมการประสานงาน หลักสูตรนานาชาติภายในแต่ละคณะ สำหรับผู้บริหารระดับคณบดีหรือ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ จำนวน 18 รายส่วนใหญ่มีความ เห็นว่า ควรจัดเป็นคณะกรรมการประสานงานหลักสูตรนานาชาติภายในแต่ละคณะ

สรุปได้ว่าหลักการของหลักสูตรนานาชาติและแนวโน้มการจัดหลักสูตรนานาชาติใน อนาคต 10 ปีข้างหน้า ทางด้านองค์ประกอบของหลักสูตรนานาชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร ส่วนใหญ่เห็นว่า ในอนาคตหลักสูตรนานาชาติควรมีองค์ประกอบคือ ใช้ภาษาสากล ผู้เรียนและผู้สอนมาจากชาติต่าง ๆ และเนื้อหาสาระของหลักสูตรมีมาตรฐานในระดับโลก ทางด้านแนวทางการพัฒนาสถาบันให้มีความเป็นสากล ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า ควรเน้นการใช้ ภาษาต่างประเทศ มีกิจกรรมทางด้านแลกเปลี่ยนทางวิชาการและมีความพร้อมทางด้านสิ่ง อำนวยความสะดวก ทางด้านการขยายหลักสูตรนานาชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารส่วนใหญ่ เห็นว่าสาขาวิชาที่ควรขยาย ได้แก่ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ ศาสนาและเทววิทยา สาขาวิชาสังคม ศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ทางด้านระดับการศึกษาของหลักสูตรนานาชาติที่ควรเปิด ผู้ ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่าควรเปิดระดับปริญญาโทขึ้นไป ทางด้านแนวโน้มภาษาที่จะ ใช้สำหรับการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร เห็นว่า ควรเน้นภาษาอังกฤษเป็นอันดับหนึ่ง ทางด้านการจัดองค์การบริหารหลักสูตรนานาชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรตั้งเป็นหน่วยงานจัดการศึกษานานาชาติโดยเฉพาะในมหาวิทยาลัย มีคณะกรรมการประสานงานกับคณะต่าง ๆ ในคณะกรรมการกลางนี้ ควรมีชาวต่างประเทศจากทั่วโลก

และจัดเป็นกรรมการประสานงานหลักสูตรนานาชาติภายในแต่ละคณะ

อภิปรายผล

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดหลักสูตรนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าจะนำมาอภิปรายดังนี้

1. ความเป็นนานาชาติของหลักสูตร ในที่นี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของคำว่า ความเป็นนานาชาติไว้ว่า หมายถึง การที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกมีความสัมพันธ์กันด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และความสัมพันธ์นี้ทำให้โลกมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น มีการเรียนรู้ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การสร้างสันติสุข ตลอดจนร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่รอดร่วมกันในโลก

ดังนั้น หลักสูตรนานาชาติ จึงหมายถึง กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนจากประเทศต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรม เศรษฐกิจสังคม และการเมืองของนานาประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การร่วมกันรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทั้งนี้โดยหลักสูตรนานาชาติจะมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ผู้เรียนจากนานาประเทศและเนื้อหาสาระของหลักสูตรเป็นนานาชาติ

หลักสูตรนานาชาติที่จัดอยู่ในประเทศไทย ปัจจุบันมีจุดเน้นที่เห็นได้ชัดเจน 2 ประการ คือ ประการแรก ได้แก่ การใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอน ประการที่สอง ได้แก่ ผู้เรียนซึ่งมาจากประเทศต่าง ๆ สำหรับเนื้อหาสาระของหลักสูตรยังไม่มี การเน้นความเป็นนานาชาติเท่าใดนัก จากความคิดเห็นของอาจารย์เห็นว่าหลักสูตรมีความเป็นนานาชาติในระดับมาก ($\bar{X}=3.37$) ในประเด็นนี้หากจะวิเคราะห์จากนโยบายทางด้านหลักสูตรนานาชาติในอดีตที่ผ่านมาสถาบันอุดมศึกษา

ส่วนใหญ่ไม่มีนโยบายที่ชัดเจน และเมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในด้านวิชาชีพและมีความสามารถในด้านภาษาอังกฤษเพื่อสามารถเรียนรู้ตำรา ภาษาอังกฤษและสามารถติดต่อกับต่างประเทศได้เท่านั้น ส่วนเนื้อหาของสาระของหลักสูตรส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกับหลักสูตรปกติและไม่มีการเน้นเนื้อหาของสาระและไม่มีการปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สันติภาพ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่เมื่ออาจารย์มีความเห็นว่าเนื้อหาของสาระของหลักสูตรมีความเป็นนานาชาติในระดับมากนั้น อาจจะมีเหตุผลว่าหลักสูตรการเรียนการสอนส่วนใหญ่ จะมีความเป็นนานาชาติหรือความเป็นสากลโดยธรรมชาติอยู่แล้ว ซึ่งวิชาการเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็จะเป็นวิชาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นการจัดหลักสูตรนานาชาติจึงควรสอดแทรกเนื้อหาของสาระที่เป็นนานาชาติ กล่าวคือ ให้มีการเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ สันติสุขของโลก ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปลูกฝังจิตสำนึกและแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นนานาชาติให้แก่ผู้เรียน

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรนานาชาติ การจัดหลักสูตรนานาชาติเป็นการจัดหลักสูตรที่มีลักษณะแตกต่างจากหลักสูตรปกติ ตามความมุ่งหมายของหลักสูตร จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้การจัดหลักสูตรนานาชาติบรรลุผลกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ ความร่วมมือทางด้านวิชาการ ด้านการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา นักวิชาการ ผลงานวิจัย ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสร้างความเชื่อถือของสถาบัน โดยการโอนหน่วยกิตจากมหาวิทยาลัยในประเทศไปยังมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เป็นต้น และจากการศึกษาข้อมูลการจัดหลักสูตรนานาชาติในปัจจุบัน พบว่า ไม่มีการเน้นกิจกรรมเหล่านี้ในหลักสูตรนานาชาติที่จัดในปัจจุบัน จากความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษา กับต่างประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านการเรียนการสอน การโอนหน่วยกิตระหว่างมหาวิทยาลัยไทยกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและสารสนเทศกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนทางด้านการวิจัยกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ อาจารย์เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวความคิด

ในเรื่องการจัดหลักสูตรนานาชาติ ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ และยังไม่มียุทธศาสตร์ในเรื่องนี้ปรากฏชัดเจนไม่ได้รับการสนับสนุนในส่วนนี้เท่าที่ควร ดังนั้น จึงควรกำหนดนโยบายการจัดหลักสูตรนานาชาติในแต่ละสถาบันให้ชัดเจน และควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ ซึ่งได้แก่ การแลกเปลี่ยนอาจารย์ การแลกเปลี่ยนนักศึกษา การถ่ายโอนหน่วยกิต และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ และส่งเสริมกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อให้บรรยากาศการเรียนการสอนมีความเป็นนานาชาติมากขึ้น ได้แก่ การจัดประชุมสัมมนาระหว่างชาติเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของนานาชาติ เป็นต้น

3. การใช้ทรัพยากร การจัดหลักสูตรนานาชาติ ความพร้อมทางด้านทรัพยากรนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การจัดหลักสูตรประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ประเทศทรัพยากรที่ใช้สิ่งแรก คือ อาจารย์และวิทยากรของหลักสูตรนานาชาติที่จัดอยู่ในปัจจุบันเกือบทุกหลักสูตรใช้คนไทยทั้งสิ้น ยกเว้นหลักสูตรที่มีความร่วมมือทางด้านอาจารย์กับต่างประเทศอย่างชัดเจน ได้แก่ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งใช้อาจารย์ชาวต่างประเทศทั้งสิ้น มีอาจารย์ชาวไทยจำนวน 3 อัตรา หลักสูตรการตลาดมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยโคเปนเฮเกน ประเทศสวีเดน มาช่วยสอนในระยะเริ่มต้น จำนวน 10 คน หลักสูตรอื่น ๆ จะมีอาจารย์มาจากต่างประเทศเป็นครั้งคราวปีละประมาณ 1-2 คน กล่าวสรุปได้ว่าขณะนี้ความร่วมมือทางด้านอาจารย์กับต่างประเทศมีน้อยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรที่จัดส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรที่ใช้เงินงบประมาณแผ่นดิน ในระยะเริ่มต้นของการจัดทำหลักสูตรจะได้รับความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนในการให้ความช่วยเหลือทางด้านอาจารย์ เมื่อโครงการสามารถพึ่งตนเองได้ ความร่วมมือทางด้านความช่วยเหลือจะลดน้อยลง และเนื่องจากเป็นโครงการที่ใช้เงินงบประมาณแผ่นดินจึงไม่อาจจ้างอาจารย์ชาวต่างประเทศมาสอนได้อย่างเพียงพอ ดังนั้น หากจะจัดหลักสูตรนานาชาติให้ได้ผลอย่างจริงจังควรมีนโยบายส่งเสริมความ

ร่วมมือกับต่างประเทศทางด้านอาจารย์และให้มีระบบการบริหารทางการเงินอย่างอิสระและส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยหารายได้ด้วยตนเองเพื่อนำเงินรายได้มาใช้จ่าย ในด้านการจ้างอาจารย์ชาวต่างประเทศ สถานภาพทางด้านอาจารย์ชาวไทยแล้วจะ เห็นได้ว่าอาจารย์ผู้สอนมีวุฒิปริญญาเอกถึงร้อยละ 66.7 จบการศึกษาสูงสุดจากสถาบันต่างประเทศร้อยละ 78.5 นับได้ว่าอาจารย์ผู้สอนมีวุฒิการศึกษาในระดับสูง และจบการศึกษาสูงสุดจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับว่าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นและสำคัญสำหรับการสอนหลักสูตรนานาชาติ สถานภาพของอาจารย์ด้านอื่น ๆ จากการศึกษาความเห็นของอาจารย์เห็นว่า ผู้สอนขาดความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศอย่างเพียงพอเป็นปัญหาระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$) โดยผู้บริหารระดับคณบดีหรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ มีความเห็นว่าผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษไม่ดี ซึ่งเป็นความเห็นที่ไม่สอดคล้องกันทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอาจารย์ผู้สอนประเมินการสอนในกลุ่มอาจารย์เอง จึงเห็นว่าปัญหาด้านนี้เป็นปัญหาระดับน้อย สำหรับผู้บริหารส่วนใหญ่ที่เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนไม่ดีเท่าที่ควรนั้น เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารหลักสูตร ได้ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ทางด้านการจัดการเรียนการสอนโดยได้มีการประเมินผลเป็นระยะๆ ทำให้ผู้บริหารได้ทราบประเด็นปัญหาในภาพรวมและอีกประการหนึ่ง อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่แม้จะผ่านการศึกษามากจากต่างประเทศเมื่อกลับมาเมืองไทย ซึ่งใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการจึงมีความเป็นไปได้ที่ความสามารถทางด้านภาษาต่างประเทศจะลดน้อยลง ทางด้านนักศึกษาของหลักสูตรนานาชาติ แม้ในหลักการจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาจากนานาประเทศเข้าศึกษาได้ก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ักศึกษาของหลักสูตรจะเป็นนักศึกษาชาวไทย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประเทศไทย ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการ ภาษาอังกฤษยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร ชาวต่างชาติที่มาศึกษาในหลักสูตรนี้จึงประสบปัญหาทางการสื่อสาร ภาษาทำให้ไม่เป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศเท่าที่ควร จากความคิดเห็นของอาจารย์เห็นว่าผู้เรียนขาดความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศเป็นปัญหาระดับมาก ($\bar{X} = 2.89$) ซึ่งผู้บริหารระดับคณบดีหรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการ และประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติก็มีความเห็นว่า ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษไม่ดี ปัญหา

ในส่วนนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการ อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่จึงใช้ภาษาอังกฤษไม่เต็มที่เท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้อาจารย์ ได้มีโอกาส ไปศึกษา ฝึกอบรม หรือดูงานในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาความรู้และโลกทัศน์ให้กว้าง ขวางและทันสมัยและมีโอกาสฟื้นฟูภาษาอังกฤษให้มากขึ้น และควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน นักศึกษาและอาจารย์กับต่างประเทศ เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียน ได้มีโอกาสสัมผัสกับชาวต่างชาติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทางด้านการรับนักศึกษา สำหรับนักศึกษาชาวไทย จะผ่านกระบวนการสอบคัดเลือกตามที่แต่ละสถาบันกำหนด นักศึกษาต่างชาติหากเป็นผู้ที่ได้รับทุน จะผ่านการพิจารณาจากประเทศที่ส่งมา ดังนั้นการรับนักศึกษาในหลักสูตรนานาชาติจึงมีหลักเกณฑ์ ไม่แน่นอน ทำให้นักศึกษาที่รับเข้าศึกษามีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน จึงเกิดปัญหาในระหว่าง การเรียนการสอนได้ จากความเห็นของอาจารย์เห็นว่าผู้เรียนมีพื้นฐานทางการศึกษาต่างกัน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสอนเป็นปัญหาระดับมาก ($\bar{X} = 2.88$) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็น ของผู้บริหารระดับคณบดีหรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการ และประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ ซึ่งเห็นว่าผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ต่างกันทำให้สอนลำบาก นอกจากนี้ศึกษาระดับปริญญาตรีจะมีการ สอบคัดเลือกแยกจากนักศึกษาที่ผ่านมาสอบคัดเลือกโดยผ่านทบวงมหาวิทยาลัย จึงมีข้อสังเกต ว่านักศึกษาเหล่านี้บางคนไม่ผ่านการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยแต่มีฐานะการเงินดี จึงสมัคร เข้าศึกษาในหลักสูตรนานาชาติ ซึ่งอาจเป็นปัญหาส่วนหนึ่งที่ทำให้พื้นฐานการศึกษาของนักศึกษา ต่างกัน จึงมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนได้ และเพื่อให้ได้นักศึกษาที่มีคุณภาพไม่แตกต่างกัน มาก ควรมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้เรียนเข้าศึกษาที่แน่นอนและเหมาะสมและเป็นหลักเกณฑ์ที่ ให้เหมือนกันระหว่างผู้เรียนชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อให้ได้ผู้เรียนที่มีมาตรฐานเดียวกัน ทั้งวิชาทั่วไปและวิชาภาษาอังกฤษ ทางด้านการบริการตำราและห้องสมุด แม้ว่าทุกหลักสูตร จะมีแหล่งค้นคว้าตำราวิชาการที่ห้องสมุดประจำคณะหรือสถาบันของตนแล้วก็ตามปรากฏว่าประสบ ปัญหาอยู่บ้าง ตามความเห็นของอาจารย์เห็นว่าจำนวนตำราและ/หรือเอกสารประกอบการสอน ไม่เพียงพอ เป็นปัญหาระดับมาก ($\bar{X} = 2.69$) รองลงมา ได้แก่ ตำราและ/หรือเอกสาร

ประกอบการสอนไม่ทันสมัย เป็นปัญหาในระดับมาก ($\bar{X} = 2.62$) ผู้บริหารระดับคณบดี หรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าตำราไม่เพียงพอ สิ่งซื้อล่าช้า และราคาแพง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตำราและเอกสารที่ใช้ในการเรียนการสอนเป็นตำราภาษาอังกฤษ จำเป็นต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศซึ่งมีราคาแพง สิ่งซื้อล่าช้า และกว่าจะได้ก็เป็นเวลานานทำให้ไม่ทันสมัยเท่าที่ควร จึงควรมีการส่งเสริมการแต่งตำราภาษาอังกฤษให้เพียงพอ โดยให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมด้วย ทางด้านการเงินและงบประมาณ การจัดหลักสูตรนานาชาติ คุณภาพและความคล่องตัวในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากต้องให้บริการแก่ชาวต่างชาติด้วย หลักสูตรนานาชาติบางหลักสูตรจึงมีนโยบายที่ชัดเจนที่จะพึ่งตนเองทางการเงิน ซึ่งเงินส่วนใหญ่จะเป็นเงินจากเงินรายได้จากการรับบริจาคจากภายในประเทศและจากต่างประเทศ จากค่าเล่าเรียนของนักศึกษาและจากการจัดกิจกรรมทางวิชาการ ทางด้านการเงินและงบประมาณนี้ ผู้บริหารระดับคณบดีหรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ มีความเห็นว่าเงินบริหารโครงการไม่เพียงพอ ซึ่งต่างจากความเห็นของอาจารย์ ที่เห็นว่าได้รับเงินงบประมาณไม่เพียงพอเป็นปัญหาในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.27$) เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศไม่เพียงพอ เป็นปัญหาในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.18$) สาเหตุที่ความเห็นแตกต่างกันอาจเนื่องมาจากอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้ทำหน้าที่ทางด้านการบริหาร จึงไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการเงินและงบประมาณ ในส่วนนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโครงการที่ต้องใช้เงินงบประมาณส่วนใหญ่มักจะประสบปัญหาในเรื่องเงินงบประมาณไม่เพียงพอ ค่าใช้จ่ายของโครงการ และหากจะให้เพียงพอและใช้ได้อย่างคล่องตัวก็จำเป็นต้องพยายามพึ่งตนเองทางการเงิน ซึ่งอาจทำได้ในรูปแบบการให้บริการวิชาการ การรับงานวิจัยจากภายนอก เป็นต้น

4. หลักการของหลักสูตรนานาชาติ และแนวโน้มการจัดหลักสูตรนานาชาติในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2543) การจัดหลักสูตรนานาชาติในประเทศไทยจัดว่าเป็นการจัดการศึกษาลักษณะพิเศษที่จัดขึ้นในสถาบันที่มีความพร้อมทางด้านทรัพยากร คือ ทางด้านบุคลากร

ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการและภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี ความพร้อมทางด้านการเงิน
 และงบประมาณ ความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ตำราเรียน ตลอดจนมีประสพ-
 การณ์ทางด้านวิชาการ เป็นที่ยอมรับทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การจัดหลักสูตรนานาชาติ
 ในปัจจุบันยังนับว่าจัดไม่มากนัก ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนานาชาติก็ยังไม่ชัดเจน
 เท่าที่ควร จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรนานาชาติ ปรากฏว่าผู้
 ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และผู้บริหารระดับคณบดี
 หรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ มีความเห็นสอดคล้องกัน
 คือ มีองค์ประกอบ 3 ประการคือ ใช้ภาษาสากล ผู้เรียนผู้สอนมาจากชาติต่าง ๆ และเป็น
 หลักสูตรที่มีมาตรฐานได้รับการยอมรับระดับโลก (สำหรับผู้บริหารระดับคณบดีหรือรองคณบดี
 ฝ่ายวิชาการและประธานโครงการเห็นว่า เนื้อหาสาระของหลักสูตรส่งเสริมให้คนมีความรู้เกี่ยวกับ
 ปัญหาของโลก มีโลกทัศน์ที่กว้าง มีทักษะในการติดต่อระหว่างประเทศ) องค์ประกอบดังกล่าวนี้
 เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับหลักสูตรนานาชาติ เนื่องจากประเทศไทย เป็นประเทศที่ใช้ภาษา
 ไทยเป็นภาษาราชการ ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรนานาชาติในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีองค์
 ประกอบที่เป็นภาษาสากลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ องค์ประกอบต่อมาคือ ผู้เรียนผู้สอนเป็นชาวต่าง
 ชาติ เพื่อที่จะเอื้อให้มีบุคคลจากหลาย ๆ ชาติได้มีส่วนเข้าศึกษาแลกเปลี่ยนวิชาการและวัฒนธรรม
 ซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์ของการสร้างความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม
 ระหว่างประเทศ องค์ประกอบสุดท้าย คือ เนื้อหาสาระของหลักสูตร ซึ่งมีความคิดเห็นยังไม่
 ชัดเจนนักกล่าวคือ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มี
 ความเห็นว่าจะต้องเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานได้รับการยอมรับระดับโลก ผู้บริหารระดับคณบดีหรือ
 รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติเห็นว่า เนื้อหาสาระของหลักสูตร
 ส่งเสริมให้คนมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาของโลก มีโลกทัศน์ที่กว้าง มีทักษะในการติดต่อระหว่าง
 ประเทศ จะเห็นได้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดี ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในระดับนโยบายจะ
 ให้ความสำคัญกับมาตรฐานของหลักสูตร ต้องเป็นหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับในระดับโลก ซึ่ง

อาจจะเป็นไปได้ว่าในอนาคตประเทศไทยจะมีแนวโน้มที่จะขายความรู้ให้กับนานาประเทศ ดังนั้นหลักสูตรนานาชาติจึงต้องมีมาตรฐานระดับโลก ส่วนผู้บริหารระดับคณบดีและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติมีความเห็นเน้นเรื่องทักษะของบัณฑิตที่มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาของโลก มีโลกทัศน์กว้างมีทักษะในการติดต่อระหว่างประเทศ เพื่อที่จะเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่สามารถประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตในสังคมโลกได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าแม้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับคณบดีจะมีความเห็นที่เน้นคณะประเด็นแต่ก็เป็นประเด็นที่มีความสำคัญสอดคล้องกัน ซึ่งหลักสูตรจะต้องเป็นหลักสูตรที่ได้มาตรฐานระดับโลก และเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับปัญหาของโลก และทักษะในการติดต่อระหว่างประเทศ เนื่องจากในอนาคตเมืองไทยจะมีบทบาทในประชาคมนานาชาติมากขึ้น จึงต้องเน้นคุณลักษณะของบัณฑิตให้สามารถอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีคุณภาพทางการขยายหลักสูตรนานาชาติสาขาต่าง ๆ ในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้า จำแนกตามISCED (International Standard Classification of Education) หลักสูตรนานาชาติในอนาคตมีแนวโน้มจะจัดเพิ่มมากขึ้นเพื่อสนองนโยบายการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้มีความเป็นสากล และได้กำหนดมาตรการให้เพิ่มหลักสูตรนานาชาติ (ทบวงมหาวิทยาลัย คณะกรรมการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว พ.ศ. 2533) สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จึงได้มีการจัดเตรียมหลักสูตรนานาชาติ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรการ การจัดหลักสูตรนานาชาติเพิ่มขึ้นนั้นจำเป็นที่จะต้องจัดในสาขาวิชาที่มีความพร้อมทางด้านทรัพยากร และเป็นสาขาที่เป็นความจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศและส่งเสริมความเป็นประชาคมโลก จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ เห็นว่าสาขาที่ควรขยาย ได้แก่ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ ศาสนาและเทววิทยา สาขาวิชาสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารพาณิชยศาสตร์และธุรกิจ ผู้บริหารระดับคณบดีหรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ เห็นว่าสาขาวิชาที่ควรขยาย ได้แก่ สาขาวิชาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาแพทยศาสตร์ และวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ จะเห็นได้ว่าสาขาวิชาเหล่านี้จะมีความหลากหลาย กว้างขวาง

ครอบคลุมการพัฒนาประเทศในเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ซึ่งเน้นในเรื่องภาษาและวัฒนธรรมซึ่งจำเป็นสำหรับการก้าวไปสู่ความเป็นประชาคมโลก สาขาวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาแพทยศาสตร์และวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ สาขาวิชาการบริหารพาณิชยศาสตร์และธุรกิจ เป็นสาขาวิชาที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศตลอดจนการพัฒนาทางด้านสุขภาพ . ซึ่งสาขาวิชาดังกล่าวส่วนใหญ่ในประเทศไทยมีความพร้อมในเชิงวิชาการและประสบการณ์ โดยเฉพาะทางด้านแพทยศาสตร์ในเมืองร้อน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ และสาขาวิชาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวนโยบายของแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2544) ที่ได้กำหนดเป็นมาตรการเพิ่มกำลังคนทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยเน้นทักษะด้านภาษา การจัดการคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับระดับการศึกษาของหลักสูตรนานาชาติ การจัดการหลักสูตรนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอกโดยเน้นที่ระดับปริญญาโท ในแผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาวได้มีนโยบายสนับสนุนการเพิ่มหลักสูตรนานาชาติทุกระดับปริญญาและจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับผู้บริหารระดับคณบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ ว่าควรเปิดระดับปริญญาโทขึ้นไป เปิดได้ทุกระดับแต่ระยะต้นควรเปิดระดับบัณฑิตศึกษาต่อไปจึงขยายเปิดระดับปริญญาตรี เกี่ยวกับแนวโน้มภาษาที่จะใช้สำหรับการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้า การเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติเป็นการให้บริการแก่นักศึกษานานาชาติ จึงจำเป็นต้องใช้ภาษาที่สามารถสื่อให้ทุกชาติเข้าใจได้ ปัจจุบันภาษาที่ใช้เป็นภาษากลาง คือ ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่ใช้เป็นภาษาสากลทั่วโลก แต่เนื่องจากขณะนี้ประเทศไทยเริ่มมีบทบาทในประชาคมโลกมากขึ้น มีการติดต่อทางด้านธุรกิจระหว่างประเทศกับประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศในแถบภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลี ประเทศสิงคโปร์ และประเทศจีน ประเทศในแถบยุโรป ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษ

ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น ภาษาที่ใช้จึงมีมากขึ้น และปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีการใช้ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ นอกจากภาษาอังกฤษ คือภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน และภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น ซึ่งภาษาต่างประเทศเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการติดต่อธุรกิจระหว่าง ประเทศทำให้เราได้เปรียบประเทศอื่น ๆ ที่เป็นคู่ค้า คู่ขายของเรา และในอนาคตคาดว่าในกรณี ที่ประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับประเทศใดประเทศหนึ่งมากขึ้นก็จำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาของประเทศ นั้น ๆ เพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารระดับอธิการบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และผู้บริหารระดับคณบดีหรือรอง คณบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติมีความเห็นเหมือนกัน คือ เห็นว่า ภาษาอังกฤษ และภาษาญี่ปุ่น มีความสำคัญลำดับสูงและมีแนวโน้มจะเป็นภาษาที่ใช้สำหรับการ เรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติในอนาคต โดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งยังคงมีความสำคัญต่อไป จากปัจจุบันไปถึงอนาคต ประเด็นสุดท้ายเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดองค์การการบริหารหลักสูตร นานาชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการมีความเห็นว่ ควรตั้งเป็นหน่วยงานจัดการศึกษานานาชาติโดยเฉพาะภายในมหาวิทยาลัย จัดเป็นคณะกรรมการ ประสานงานหลักสูตรนานาชาติภายในแต่ละคณะ และมีคณะกรรมการกลางประสานงานกับคณะ ต่าง ๆ โดยคณะกรรมการกลางนี้ควรมีชาวต่างประเทศจากทั่วโลก และผู้บริหารระดับคณบดี หรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการและประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติ มีความเห็นคล้ายคลึงกันว่า ควรจัดเป็นคณะกรรมการประสานงานหลักสูตรนานาชาติภายในแต่ละคณะตั้งหน่วยประสานงานการ ศึกษานานาชาติ ประสานงานกับคณะ ภาควิชาในมหาวิทยาลัย และมีคณะกรรมการกลางประสาน งานกับคณะต่าง ๆ โดยมีชาวต่างประเทศร่วมเป็นกรรมการ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าความคิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับอธิการบดีกับความเห็นของผู้บริหารระดับคณบดีหรือรองคณบดี ฝ่ายวิชาการหรือประธานโครงการหลักสูตรนานาชาติเกี่ยวกับ การจัดองค์การหลักสูตรนานาชาติ เป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกับสภาพการจัดองค์การของหลักสูตรนานาชาติในปัจจุบัน ในความเห็น ของผู้วิจัยเกี่ยวกับการจัดองค์การของหลักสูตรนานาชาตินี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัจจุบันการจัด

หลักสูตรนานาชาติส่วนใหญ่จะจัดโดยลักษณะคณะกรรมการบริหารหลักสูตรนานาชาติและประสานงานกับคณะต่าง ๆ ซึ่งไม่แตกต่างจากหลักสูตรปกติ การจัดหลักสูตรนานาชาติเป็นการจัดหลักสูตรพิเศษที่จะเป็นต้องมีความคล่องตัวในเชิงการบริหาร ทางด้านการเงิน งบประมาณ ตลอดจนการบริหารด้านบุคลากร ความคล่องตัวในด้านต่าง ๆ เหล่านี้จะเอื้อต่อการติดต่อกับต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนอาจารย์ การแลกเปลี่ยนนักศึกษา ตลอดจนการพัฒนาคณาจารย์ให้มีความพร้อมทางด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อเป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศ ดังนั้นรูปแบบการจัดองค์การบริหารหลักสูตรนานาชาติในอนาคตน่าจะพัฒนาจากรูปแบบปัจจุบัน ส่วนใหญ่ที่เป็นอยู่ไปสู่รูปแบบองค์การบริหารที่มีความคล่องตัว และมีอิสระในเชิงการบริหารงาน ซึ่งได้แก่การจัดหน่วยงานบริหารหลักสูตรนานาชาติที่ไม่เป็นระบบราชการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. มีการประเมินผลการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอน
2. มีการติดตามบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนานาชาติ เพื่อทราบผลของการจัดหลักสูตรว่าบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด
3. ในอนาคตควรมีการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ว่ามีการจัดการเรียนการสอนอย่างไร อาจารย์และผู้บริหารมีความคิดเห็นอย่างไร